

Jog & Fegyver

A jogalkotás - a jelenleg rendelkezésünkre álló információk szerint - szeptemberig adott haladékot arra, hogy az új fegyvertörvény értelmezése helyett, ezen rovat hasábjain más témákkal foglalkozzunk, így folytatom a párbajokkal kapcsolatos írásomat, melyben elsődlegesen - a Kaliber Magazin tartalmi követelményei miatt - a pisztoly párbajokkal foglalkozunk.

A Codex már a pisztolypárbajokról szóló szabályozás elején leszögezi, hogy ez a párbajok legveszélyesebbike, ezért nem szabad kimondani, hogy bizonyos sértések csak pisztollyal intézhetők el.

Fokozatai:

- I. Egyszerű sértés: minden olyan udvariatlan megszólítás, mely az egyén hiúságát érinti.
- II. Gyalázás: becsületsértő, rágalmazó kifejezések.
- III. Tetteges bántalmazás: szándékos, bántó célú érintés, ütéssel való fenyegetés, mely szóban is megvalósítható volt, pl. Uram, tekintse magát arcul ütöttnek!

A szerzőnek a Codexben megfogalmazott javaslata: minden olyan ügyben, ahol a dolog megköveteli, hogy legalább sebesülés történjen, a segédek inkább a kardpárbajt ajánlják teljes harcképtelenségig - esetleg akár a szúrás engedélyezésével is -, mint a problematikus eredményű pisztolypárbajt. Mint előző számunkban már írtam, a pisztolypárbaj távolsága 12 méter és 40 méter között volt. A lőtávolságot egyszerű sértés és gyalázás esetén a két fél segédei közösen határozták meg. A sértett fél a lőtávolságot csak tetteges sértés, illetve a családi élet tekintélye ellen intézett támadás esetén határozhatta meg, melyet a sértőnek és a segédeknek tudomásul kellett venni.

A párbaj konkrét helyének meghatározásakor a Codex felhívja a figyelmet arra, hogy a párbajozók azonos talajszinten álljanak, füves helyen a fű derékon felül ne takarjon. A felek ne legyenek szemben se nappal, se széllel, ugyanakkor ügyelni kellett a segédeknek arra is, hogy a felek mögött ne legyen olyan háttér, melybe bármelyik fél is beleolvad vagy a test

körvonala túl kontrasztos. Ügyelni kellett arra, hogy a ruházaton nem legyen olyan elütő szín, mely megkönnyíti a célzást vagy egyébként bármelyik felet egyoldalú előnyben részesíti.¹

(Ezen szabályok betartásért a segédek becsületükkel feleltek, melynek elvesztése nemcsak közmegvetést okozott, hanem adott esetben hivatalvesztést, hitelképtelenséget is magával vont, ami olyan totális egzisztenciális csódhöz vezethetett, melyből csak egyetlen kiút volt.)

A Codex háromszori golyóváltást engedélyezett, melynek megtörténte esetén a segédeknek akkor is befejezettek kellett nyilvánítani (jegyzőkönyvezni) a párbajt, ha sebesülés nem történt, ugyanakkor függetlenül az előre megszabott golyóváltások számától, a párbajt be kellett fejezni, mihamarabb sebesülés történt. (Kivétel, ha a párbaj harcképtelenségig ment, mert ebben az esetben akkor volt vége, ha a fél vagy segédei a harcképtelenséget megállapították.)

Ha az egyik fél valamelyik golyóváltásban megsebesült, az ellenfélnek mindaddig a helyén kellett maradnia, míg a megsebesült félnek ugyanabban a golyóváltásban lövési joga volt.²

A párbaj helyszíni előkészületei

A feleknek a helyszínre érkezésekor a segédek először átvették a párbajozók kabátját, majd meggyőződtek arról, hogy a ruházatban semmilyen olyan kemény tárgy nincs, mely a lövedéknek ellenállhatna. Erre vonatkozólag elegendő volt, ha erre a felek becsületszavukat adták. A segédek a feleket felvezették helyeikre, majd felolvasták (a Codex hangsúlyozza, hogy nem élőszavas ismertetésről, hanem szigorúan felolvasásról van szó) a párbaj feltételeit. A vezetősegéd ismételt felhívta a felek figyelmét a vezényszavakra és az arra való tevékenységre.

A fegyvereket a segédek a vezetősegéd utasítására adták át a feleknek, ezalatt a vezetősegédnek a felek közé kellett állni, hogy azok a vezényszó előtt ne lőhessenek. A fegyvereket általában leeresztett kakassal kellett átadni (kivételről később), melyet a feleknek csőtorkolattal lefelé kellett tartani a vezetősegéd „*Vigyázz!*” vezényszaváig. A segédek a lövonallal párhuzamosan egy oldalon, a lövonaltól 20 lépésnyire helyezkedtek el. Az orvosok

¹ 1889. február 25-én Budapesten Andráskey hadnagy és Püspöky főhadnagy párbaján a segédként jelenlevő Wolfner Tivadar tartalékos hadnagy javaslatára - a hideg idő miatt - a párbajozók a fejükön hagyták a tisztí sapkájukat. Az 1. golyóváltásban Püspökynak csak a kabátját lőtte át Andráskey. Mivel sérülés nem történt, még egy golyóváltásra került sor, melyben Püspöky fejlövést kapott, de a sapka ellenzője annyira legyengítette a lövedék erejét, hogy a sérült életben maradt.

² Erre több precedens is említ Cair Vilmos. 1843-ban Erdélyben két gróf párbajozott, ahol az első golyóváltásnál T. gróf mellbe lőtte ellenfelét, B. grófot, aki összeesett. Ezt követően B. gróf fél térdre emelkedve kiáltott a már távozó T. után „*Megállj, mert lőni akarok!*” T. gróf azonnal visszament a helyére és nyugodtan várta a lövést, melyet fél térdre - az egyik kezét a mellsebre szorítva - adott le B., melynek következtében T. gróf a fejlövésbe a helyszínen belehalt.

a segédek mögött foglaltak helyet. A vezetősegéd, miután mindenki elfoglalta helyét kilépett a felek közötti lóvonalból és a helyére ment.

Pisztolypárbaj közeledéssel (Avance)

A fenti előkészületek megtörténte után a vezetősegéd „*Vigyázz!*” vezényszavára a felek felhúzták a pisztolyok kakasát, majd a fegyvereket csőtorkolattal felfelé tartották. „*Előre!*” vezényszóra a felek megindultak egymás felé és saját elhatározás szerint, a meghatározott távolságon belül, szabadon lőhettek az ellenfelükre, lövés leadása után azonban meg kell állniuk és bevárni az ellenfél lövését. A párbajfeltételekben meghatározottnál több lépést nem tehettek ellenfelük felé és az ugyancsak meghatározott időn belül le kell adniuk az első lövést. A felek közül egyik sem volt arra kötelezve, hogy közeledjen ellenfele irányába.

(Gyakorlatilag a párbajozók lőhettek a legnagyobb távolságról is, illetve kihasználhatták a maximális közeledési lehetőséget, azonban az elsőként lövést leadónál mindig fennállt az a helyzet, hogy ha nem talált, akkor helyben kellett maradnia és be kellett várni, hogy az ellenfél tovább közeledve adja le lövését. Ez igazán az idegek harca lehetett.)

Ha a fél megsebesült, 1 perc állt rendelkezésére a közeledésre és a válaszlövésre. Ha a sebesülése súlyos volt, vagy a lövés erejétől összeesett, 2 perc állt rendelkezésre a válaszlövésig. Ha az 1, illetve a 2 perc letelt, a lövés leadását a segédek a saját életük veszélyeztetésével is kötelesek voltak megakadályozni. Az elcsettenés (ha a fegyver csütörtököt mondott), ellenkező megállapodás hiányában, lövésnek minősült.

Ha a feltételek egy golyóváltásra szóltak és sebesülés nem történt, a segédek befejezettként jegyzőkönyvezték a párbajt, ha több golyóváltásban állapodtak meg, akkor mindenki az általa leadott utolsó lövés helyén állva várta meg a segédek által odavitt újabb fegyvert. Ezt követően ismételten a vezetősegéd „*Vigyázz!*”, majd „*Előre!*” vezényszava következett, melyre a felek hasonlóan cselekedtek, mint az első lövés alkalmával.

Pisztolypárbaj meghatározott helyről

A felek közötti távolság legalább 15 lépés, legfeljebb 35 lépés lehetett. Az első lövés joga tetteles bántalmazás, illetve családi állás ellen elkövetett sértés esetén a sértett felet illette. Gyalázás esetén csak akkor illette meg a sértett felet, ha a párbajfeltételek 35 lépés lőtávolságot írtak elő. Minden más esetben az első lövés jogát a párbaj- (döntő-) bíróság

határozta meg. (Ezeket a bíróságokat általában az úri kaszinók nagyválasztmánya választotta meg.)

Az előkészületek után a felek a vezetősegéd „*Vigyázz!*” vezényszavára felhúzták fegyvereik kakasát és csőtorkolattal felfelé tartották, majd a „*Tűz!*” vezényszóra az első lövésre jogosult leadta a lövését, melyet a második lövésre jogosult vezényszó nélkül leadott lövése követte. Az első lövés leadására a „*Tűz!*” vezényszótól számított 30 másodpercen belül volt lehetőség. A válaszlövésre 1 perc állt rendelkezésre. Ha a második lövés leadója találatot kapott, 2 perce volt a lövéshez. (A válaszlövés időhatára azért 1 perc, mert általában ennyi idő volt szükség arra, hogy az első lövés füstje után elég tiszta legyen a levegő a célzáshoz, aki pedig találatot kapott, annak az erejét is össze kellett még szednie.)

Pisztolypárbaj vezényszóra vagy jelre

A Codex ezt tartja a legigazságosabb és egyben a legveszélyesebb párbajnak. Az egy időben való lövés kiegyenlíti az esélyeket, ugyanakkor itt áll fenn a lehetőség, hogy mindkét fél meghalhat. Clair Vilmos szerint az ilyen párbajt nem is lenne szabad megengedni, csak nagyon súlyos sérelem esetén. Az előkészületek után a segédek a feleket felállították egymástól legalább 25, legfeljebb 35 lépés távolságra.

A vezényszavak „*Vigyázz!*” és „*Tűz!*”, illetve a jel mindig tapsjel, melyből az első a „*Vigyázz!*”, a második a „*Tűz!*” vezényszót helyettesítette. A „*Vigyázz!*” vezényszóra vagy az első tapsra a felek céloztak, a „*Tűz!*” vagy a második tapsjelre pedig lőttek. (A Codex első kiadásában még 3 tapsjelet írt a szerző, de a gyakorlatban felmerült problémák miatt ezt kettőre redukálták. Ennek oka, hogy a felek érthető izgalmukban a jeleket összekeverték. Korábban a „*Vigyázz!*”, „*Célozz!*” és „*Tűz!*” vezényszavak voltak használatosak, de az első kettőt összevonták az egyszerűsítés kedvéért.)

Ezen párbajnál a segédek a feleknek már felhúzott kakassal adták át a fegyvereiket, melyet csőtorkolattal felfelé kellett tartaniuk a „*Vigyázz!*” vezényszóig. A vezényszavak között 3-5 másodperc telhetett el. A meghatározott időnormák betartását a segédeknek - mint a korábban már említett többi párbajnál - órával kellett mérni. A vezényszó előtti és az időnorma utáni lövés szigorúan tilos volt. Az elkövetőjét az úri társadalom becstelennek nyilvánította. Ha az ilyen lövés sebesülést vagy halált okozott, akkor súlyos testi sértés, illetve szándékos emberölés miatt marasztalták el a szabálytalanul lövőt. Ha felek egyike a vezényszóra -

szabályosan - lövést adott le, a másik fél pedig tovább célzott, a segédek kötelesek voltak a saját életük veszélyeztetésével is megakadályozni a lövésben.

A párbaj befejezése

A párbaj befejeztével a segédek által felvett párbajjegyzőkönyv elkészítésével zárult az aktus, melyben megállapították, hogy - amennyiben szabálytalanság nem történt - a kihívó fél elégtételt kapott, a sértő fél pedig a lovagiasság szabályai szerint elégtételt adott. Amennyiben a párbajt a helyszínen a hozzátartozók vagy a hatóságok megakadályozták, a párbaj 24 órán belüli (kivételes esetben ezen túli) időpontra elhalasztható volt. Amennyiben valamelyik fél az általános párbajszabályok, avagy az adott párbajra meghatározott párbajfeltételek megszegésével az ellenfelét megsebesítette vagy megölte, a segédek kötelesek voltak a vétkes fél ellen a szükséges törvényes lépéseket megtenni.

Dr. Bokros Gábor

ügyvéd